

УДК 72.012.133.1

Соломенко Анна Гідаятівна¹

аспірантка

Київський національний університет будівництва і архітектури

E-mail: gvinea@ukr.net

КАТЕГОРІЇ ТЕХНІЧНОЇ ЕСТЕТИКИ У ВИКОРИСТАННІ ЕЛЕМЕНТІВ ІСТОРИЧНИХ СТИЛІВ В ІНТЕР'ЄРІ

Анотація. Проаналізовано категорії технічної естетики на прикладі інтер'єрів, виконаних у історичних стилях. Вивчено 1000 картин художників-реалістів, світлини квартир-музейів, палаців, антикварних меблів та предметів інтер'єру. Розглянуто відповідність інтер'єрів різних епох та принципи, за якими формувався простір, їх належність до певних естетичних категорій. В інтер'єрах, виконаних у історичних стилях, велику увагу приділяли гармонії, мірі, естетичному. Основними категоріями, використаними у інтер'єрах, виконаних у історичних стилях, є художня форма, художній образ, художня епоха, художнє сприйняття, художній твір, дизайн, художнє конструювання, естетична діяльність, композиція, художній час і простір, розуміння, тлумачення, комунікація, інтерпретація, художня мова, гра, переживання, естетичний смак, естетичний ідеал.

Ключові слова: категорії естетики, історичний стиль, інтер'єр, дизайн, міра, гармонія, естетичне, художня форма, художній образ, технічна естетика.

Постановка проблеми. Протягом різних епох важливим питанням було демонстрування культури, хорошого смаку, соціального статусу, древності роду, шанування традицій. При створенні інтер'єрів враховували велику кількість деталей: адже нехтування правилами естетики могли скласти погане враження про власника маєтку, що і на даний час є актуальним питанням. Сучасним дизайнерам буде корисна інформація для формування простору з використання категорій естетики на прикладі інтер'єрів, виконаних у історичних стилях.

¹ © Соломенко А.Г.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Келойей С. розглянуто історію окремих елементів інтер'єрів та архітектури, притаманні певним епохам [1]. Кузнецова І., Красовська О. вивчали естетичні ідеали сучасності, як віддзеркалення нових комп'ютерних методів в дизайн-проектуванні інтер'єрів, не торкаючись використання елементів історичних стилів в інтер'єрі [2]. Кузнецовою І., Пономаренко В., Анфаловою Д. розглянута естетика стилю деконструктивізм та футуризм в дизайн – проектуванні інтер'єрів без вивчення елементів історичних стилів в інтер'єрі [3, 4]. Панько О.М. надано інформацію для системи оцінки якості житла та вивчені варіанти вирішення проблем для покращення якості житла, що є основою для гармонізації простору [5]. Пайл Дж. у альбомі надав ілюстративний матеріал дизайн інтер'єрів за 6000 років, їх внутрішнє оздоблення, поєднання різних видів мистецтва у дизайні та коротко описав особливості історичних стилів [6]. Райли Н. надано характеристики елементів меблів, характерних від епохи Ренесансу до сьогодення [7]. Сороко Е.М. досліджено поняття гармонії та її важливість у соціодинаміці та еволюції суспільства, при цьому максимальну увагу приділено пропорціонуванню [8]. Турчин В.В. підкреслив важливість, професії дизайнера, надав визначення поняттям «художній образ», «художній смак», «образне мислення» [9]. Аналіз наукових праць дає змогу дійти висновку, що категорії технічної естетики у використанні елементів історичних стилів недостатньо вивчено.

Формування цілей статті. Визначення особливостей використання категорій технічної естетики у використанні елементів історичних стилів.

Основна частина. Головна категорія технічної естетики – художнє формоутворення. Художня форма – це взаємне розташування меж предмету, точки та лінії. Художня форма залежить від простору, в якому вона знаходиться; основними факторами впливу на сприйняття форми є колір, світло, матеріал, місце розташування, розмір, якість тощо. Яскравим представником використання художньої форми можна вважати інтер'єр Чидамбараму – Храму Шиви у Таміл-Наду, в Індії,

стеля, пілястри та колони прикрашені барельєфами, інтер'єр наповнений скульптурами богів.

Формоутворення є важливим елементом у формуванні художнього образу, що впливає на сприйняття об'єктів у інтер'єрі.

Художній образ – це форма відтворення, що естетично впливає на об'єкт та включає до складу елементи або частину художньої цілісності та належить до категорії мистецтва. Великого значення надано використанню художнього образу у інтер'єрах, виконаних в стилі модерн. За допомогою формоутворення створюються образи або елементи з характерними його рисами. Образ крил кажана, метелика та інших комах, лап з перетинками, луска риб та рептилій, іриса, лінія удар батога, яка нагадує скуповжене жіноче волосся, сформували даний стиль.

До основних метакатегорій естетики належать гармонія, міра, іронія, естетичність, піднесене, прекрасне, героїчне, комічне, потворне, низьке.

Гармонія обумовлюється упорядкуванням елементів, за допомогою котрих формується простір та створюється оптимальний баланс окремих елементів у складі цілісності, формуючи цим естетичний образ інтер'єру. Гармонія – показник поєднання окремого у ціле, що несе у собі виток, відношення людини до духовного та єднання людини з Всесвітом. Китайські та японські інтер'єри створюються переважно за законами гармонії, в основу котрих входить відношення до будинку як до живого організму. Для гармонізації простору існують фен-шуй у Китаї або vastu у Індії, за допомогою яких на базі математичних та астрологічних розрахунків формуються простір. Використання категорії «гармонія» можна розглянути на прикладі палацу імператора Цинь Шихуанді, наприклад, таких інтер'єрів як у «ТайХиМэн» («Зала Вищої Гармонії») або Цяньцингун («Палац Небесної Чистоти»).

Міра визначає співвідношення кількості, цілісності предметів, явищ та процесів. Міра відтворює значущість впорядкованості та співвідношення з метою створення

оптимального збалансованого результату. Можна розглянути міру на прикладі вікторіанського стилю. Найкращим прикладом у дизайні інтер'єрів, виконаного у даному стилі, є «Червоний будинок» Вільяма Морісса, де можна спостерігати поєднання паттерних шпалер, вітражного скла, скульптур, декору та розпису меблів з позолотою.

Міра досягається у цих інтер'єрах за допомогою поєднання кольорів, габаритних меблів з легкими, акцентних елементів та поєднання контрасту з нюансом. За умови щільного рослинного орнаменту килимового покриття стіни пофарбовані у білий колір у поєднанні з легкими меблями. Завдяки акцентуванню уваги на певних об'єктах було досягнуто ефект плановості композиції та поступового сприйняття інтер'єру.

Іронія – це скептичне відношення до законів, правил та реального сприйняття світу. Використання іронії застосовано у роботах А. Гауді, що проявляється у оптичних ілюзіях, надаючи враження виринання облич та морд тварин з фасадів будинків з певного ракурсу. Живучи в Епоху постмодернізму, сучасні автори порівняно часто використовують іронію.

Естетичне – це відношення людини до дійсності, як до споглядального, творчого, не утилітарного, в результаті якого людина відчуває переживання, духовне піднесення, захоплення від побаченого та поєднання духовного з матеріальним.

Питанню естетичності приділяли великої уваги у XIX ст., що призвело до «Естетичного руху», що був поширеним у Європі другої половини XIX ст.

Піднесене відображає поєднання соціальних, художніх проявів, котрі викликають відчуття емоційного сплеску та піднесення, що переважає над буденним у людини, що досягається засобами перебільшення міри, масштабу. Дану категорію можна розглянути на прикладі інтер'єрів соборів, виконаних у готичному стилі, на прикладі Реймського або Шартрського собору у Франції: адже використані принципи у будівництві соборів надавали відчуття злету, піднесення до Бога.

Прекрасне є втіленням відчуття насолоди у предметно-чуттєвій формі та проявах життя людини. Прекрасне – позитивна форма, для якої є характерним удосконалення та досягнення ідеалу. Використання принципу прекрасного та досягненню ідеального можна побачити на принципі Альгамбри в місті Гранада у Іспанії.

Героїчне спрямовано на визначення та демонстрування вчинків окремої людини чи групи людей. Прикладом можна вважати Гобеленову кімнату Герцога Орлеанського у Пале-Рояль, стіни інтер'єру якої прикрашені гобеленами з батальним сюжетом та геральдичними зображеннями.

Трагічне поєднує у собі гострі протиріччя між бажаним та можливим. Використання трагічності можна побачити на прикладі Капелли Медичі у Флоренції роботи Мікеланджело Буонарротті. Інтер'єр за зовнішнім виглядом нагадує площу, оточену скульптурами, які підкреслюють течію та втрату часу. Обличчя скульптур сумні, а тіла сповзають, показуючи цим, що час втрачено.

Комічне відображає протистояння прекрасного та потворного. Гротеск, як вид саркастичного гумору, можна розглянути на прикладі будинку з Химерами у Києві роботи Городецького. У будинку з Химерами використовуються різні міфічні образи у поєднанні з реальними.

Потворне є протилежністю краси, котре викликає обурення, негативні емоції, дисгармонію та негативний вплив на здоров'я та психіку людини. Застосування усвідомленого негативного впливу на людину застосовано у в'язниці Алькатрас, де планувальне та візуальне рішення було створене з метою завдання негативного впливу на життя її мешканців.

Низьке відображає негатив, зневагу, презирство, що несуть загрозливий вплив на життя, гідність людини та становить перепону для життя та розвитку людини. Використання цієї категорії естетики можна розглянути на прикладі інтер'єрів Кістниці у Сідлиці («Костел Усіх Святих»). Для формування інтер'єру було використано людські кістки, що є протиріччям моральним та релігійним канонам.

Основними складовими з категорії естетичної діяльності у використанні елементів історичних стилів в інтер'єрі є дизайн та художнє конструювання

Естетична діяльність спрямована на створення естетичної форми у різних проявах діяльності людини. Естетичну діяльність можна розглянути на прикладі робіт з розпису кераміки Марі Бракемон, виконаних у стилі імпресіонізм.

Дизайн – це комплекс художньої діяльності, спрямований на формування гармонійного та естетичного простору для комфортного життя людини, використовуючи предмети промислового виробництва та їх розробку. Дизайн як категорію естетичної діяльності можна розглянути на прикладі робіт Чарльза Роберта Ешбі.

Художнє конструювання – це художньо-проектна діяльність, спрямована на створення оригінальної, функціональної, естетичної форми, характеристика якої виправдана її зовнішнім виглядом. Високий рівень художнього проектування під час створення інтер'єру використовує лондонський будинок декору «Alidad Ltd».

Головними складовими у категорії гносеології мистецтва у використанні елементів історичних стилів в інтер'єрі є художній образ, мімезис, художня форма.

Мімезис наслідує образ та його відтворює засобами мистецтва. Як приклад застосування мімезису можна розглянути інтер'єр залу Королівського павільйону у Брайтоні, де панує тематика екзотичних рослин у поєднанні з люстрами у формі парасольок.

Основною складовою категорій соціології мистецтва у використанні елементів історичних стилів в інтер'єрі є загальнолюдське у мистецтві, що є категорією, яка здатна охопити усе без кордонів, проявляючись у мистецтві, вирішуючи певну проблему або виконуючи якусь функцію. Прикладом використання загальнолюдського у мистецтві можна вважати першу лікарню швидкої допомоги у м. Києві роботи архітектора Йосифа Зекцера, виконану у стилі венеціанської неоготики, що демонструє зовнішнім виглядом

важливість оточення людини прекрасним та є втіленням ідеї, що «краса лікує».

Художнім твором являється мистецький витвір, який несе естетичну або розважальну функцію. Використання художнього твору можна розглянути на прикладах інтер'єрів Воронцовського палацу Алупки (Україна). Стіни прикрашено художньою ліпниною та поєднує у собі мусульманські та європейські традиції.

Основними складовими категорій структурного та семіотичного аналізу мистецтва у використанні елементів історичних стилів в інтер'єрі є знак, композиція, ритм, художній час і простір.

Знак – це графічне зображення, котре несе у собі певну інформацію. Використання знакової системи інформування залучено для розпису стін у гробниці Нефертарі.

Метою композиції є поєднання різних елементів для досягнення естетико-гармонійного результату. Зразок такої композиції, як гвинтова симетрія, можна спостерігати на прикладі сходів Ватиканської апостольської бібліотеки.

Художній час і простір – категорія, що має естетичну або розважальну цінність. Застосування даної категорії можна побачити на прикладі формування простору замку Святого Ангела у Римі. Планувальне рішення ділянки виконано у формі п'ятипроменевої зірки, з'єданого мостом через Тибр. Стіни інтер'єру прикрашено розписами херувимів, стелю розписано міфологічними німфами, поєднуючи у собі різні релігійні напрямки.

Ритм – послідовне чергування елементів. Прикладом з використання ритмічної композиції можна побачити у орнаменті на стінах палацу Альгамбри у Гранаді (Іспанія).

Символ – знак, що несе у зображенні певний об'єм інформації, пов'язаний з якоюсь ідеєю, наприклад релігійний символ. Використання символу вміло застосовано у Мечеті Хасана II у Марокко. Інтер'єр прикрашено мандалами, які несуть релігійну, обережну та естетичну цінність.

Герменевтика вивчає розуміння, тлумачення, комунікацію, інтерпретацію, художню мову, гру, переживання.

Прикладом використання категорій герменевтики може бути бібліотека царя Ашшурбанапала, де використано у якості декорування стін лінійно-сюжетні барельєфи, котрі ілюструють успіхи у полюванні царя.

До основного складу категорій історичної типології мистецтва у використанні елементів історичних стилів в інтер'єрі входять художній канон та художня епоха.

Художній канон – це композиційно-кольорові норми, до складу яких входять: пропорція, колір, зображення та поєднання їх між собою. Використання художнього канону можна розглянути на прикладі інтер'єрів палацу Потала у Тибеті. Палац збудовано на Червоному пагорбі гори Марпо Рі. Розташування. Палац Потала зовні та у плані храм нагадує тримірну піщану модель Калачакри Лагхутантра (колесо часу), яка знаходиться у храмі Потала. Каноном у інтер'єрах, виконаних у китайському стилі, є використання та поєднання кольорів: червоний, чорний, золотистий. У декорі переважають міфічні образи, зовнішній вигляд та їх розташування чітко регламентовано.

Художня епоха – це тривалий часовий проміжок, під час якого відбувались певні історичні події, що вплинули на формування характерних ознак, відповідних даному проміжку часу. Відображення категорії історичної типології мистецтва – художньої епохи – можна побачити на прикладі церкви Сан-Пьетро-ін-Монторіо у Римі. Інтер'єр виконано у стилі бароко з маньєристичним декором.

Важливу роль відіграє художнє сприйняття у використанні елементів історичних стилів в інтер'єрі. Сприйняття художньої діяльності людини та навколишнього світу призводить до емоційного переживання. Можна розглянути замок Палеш у Румунії, у інтер'єрі якого використано велику кількість різьблення, дерев'яних скульптур, світлових ліхтарів у кесонованій стелі, надаючи можливість сприймати його як витвір мистецтва.

До категорій естетичної свідомості у використанні елементів історичних стилів в інтер'єрах входить естетичний смак та естетичний ідеал.

Естетичний смак – це фізична можливість людини надати оцінку предметному простору або явищу, керуючись певними вподобаннями, які здатні розвинути у людині засобами мистецтва. Використання високого естетичного смаку можна розглянути на прикладі будинку Тассель роботи Віктора Орта у Бельгії. Гармонійне поєднання матеріалів: металу, скла та деревини з криволінійними формами – підкреслює високий естетичний смак, що надало поштовху у розвитку та розповсюдженню стилю модерн.

Естетичний ідеал – це вища оцінка цінності предмету мистецтва, що є прикладом для наслідування. Естетичний ідеал інтер'єру відтворено у інтер'єрах Тадж-Махалу, де підкреслено естетичні вподобання та традиції Індії.

Висновки. Показано, що у інтер'єрах, виконаних у історичних стилях, переважно використовували наступні метакатегорії: гармонія, міра, естетичне. В інтер'єрах, виконаних у історичних стилях, використовувались такі категорії: художня форма, художній образ, художня епоха, художнє сприйняття, художній твір, дизайн, художнє конструювання, естетична діяльність, композиція, художній час і простір, розуміння, тлумачення, комунікація, інтерпретація, художня мова, гра, переживання, естетичний смак, естетичний ідеал.

Перспективи подальшого дослідження. Передбачається надалі досліджувати використання категорій мистецтва у історичних інтер'єрах, зокрема конкретизації художнього канону, мімесису, загальнолюдського, знаку, ритму, символу.

Література

1. *Кэлоуэй С.* Элементы стиля: энциклопедия архитектурных деталей/Стефан Кэлоуэй. -М.: Магма, 2011.-592с.
2. *Кузнецова І.О.* Естетичні ідеали сучасності як віддзеркалення нових комп'ютерних методів / І.О.Кузнецова, О. М. Красовська // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: зб. наук. пр. – Х: ХДАДМ, 2012. – Вип. №12. – С.13-16.

3. *Кузнецова І.О.* Естетика стилю деконструктивізм / І.О.Кузнецова, В. Пономаренко // Теорія та практика дизайну: Збірник наукових праць. – К.: «Дія», 2013. – Вип.8. – С. 157-163.

4. *Кузнецова І.О.* Естетика стилю футуризм в дизайні інтер'єрів аеровокзалів / І.О.Кузнецова, Д.В. Анфалова // Теорія та практика дизайну: Збірник наукових праць. – К.: «Дія», 2012. – Вип. №2. – С. 9-14.

5. *Панько О.М.* Комплексна система оцінки якості житла [Текст] : автореферат дис. . канд. техн. наук : 05.01.03 "Технічна естетика" / Панько Олексій Миколайович ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т будівництва і архітектури. - К., 2008. - 18 с.

6. *Пайл Дж.* Дизайн інтер'єров: 6000 лет истории/ Джон Пайл. – М.: АСТ Астрель, 2006. – 559с.

7. *Райли Н.* Элементы дизайна. Развитие дизайна и элементов стиля от Ренессанса до Постмодернизма / Н Райли. – М.: ООО «Магма», 2004. – 544с.

8. *Сороко Э.М.* Структурная гармония систем. / Э.М. Сороко. – Минск: Наука и техника, 1984.- 264 с.

9. *Турчин В.В.* Особливості формування проектно-образного мислення дизайнера: Автореф... канд. мистецтвознавства 05.01.03. / ХДАДМ. - Харків, 2004. – 20 с.

Аннотація

Соломенко А. Г. Категории технической эстетики в использовании элементов исторических стилей в интерьере. Проанализированы категории технической эстетики на примере интерьеров, выполненных в исторических стилях. Изучено 1000 картин художников-реалистов, фотографии квартир-музеев, дворцов, антикварной мебели и предметов интерьера. Рассмотрено соответствие интерьеров разных эпох и принципы, за которыми формировалось пространство, их принадлежность к определенным эстетическим категориям. В интерьерах, выполненных в исторических стилях, большое

214

внимание уделяли гармонии, мере, эстетическое. Основными категориями использованными в интерьерах выполненных в исторических стилях есть: художественная форма, художественный образ, художественная эпоха, художественное восприятие, художественное произведение, дизайн, художественное конструирование, эстетическая деятельность, композиция, художественное время и пространство, понимание, толкование, коммуникация, интерпретация, художественный язык, игра, переживание, эстетический вкус, эстетический идеал.

Ключевые слова: категории эстетики, элемент, исторический стиль, интерьер, дизайн, мера, гармония, форма, художественный образ, формообразование, техническая эстетика.

Abstract

Solomenko A.G *Category technical aesthetics use historical style elements in the interior.* Categories of an industrial art on the example of the interiors executed in historical styles are analysed. 1000 pictures of artists realists, photos of apartments museums, palaces, period furniture and home decoration are studied. Compliance of interiors of different eras and the principles behind which the space, their belonging to certain esthetic categories was formed is considered. In the interiors executed in historical styles, much attention was paid by harmonies, to a measure, esthetic. The main categories used in the interiors executed in historical styles is: art form, artistic image, art era, art perception, work of art, design, art designing, esthetic activity, composition, art time and space, understanding, interpretation, communication, interpretation, art language, game, experience, esthetic taste, esthetic ideal.

Keywords: categories of an esthetics, element, historical style, interior, design, measure, harmony, form, artistic image, shaping, industrial art.

Стаття надійшла в редакцію 15.04.2017 р.